

ՀՈՖՄԱՆՍԹԱԼԸ ԵՎ ԱՎՍՏՐԻԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Սոնա Գալստյան

Երևանի պետական համալսարան

Հուգո ֆոն Հոֆմանսթալը գրական ասպարեզ մուտք է գործել տասնիններորդ դարի իննսունական թվականներին: Այս ժամանակաշրջանում հիմնավորապես վերանայվում էին ավստրիական մշակույթի հիմնասյուները: Գեղարվեստական նոր մոտեցումը անվանվում էր մոդեռն: Մոդեռնի մշակույթի առաջացման համար հող էին նախապատրաստել ավստրիական և գերմանական փիլիսոփաները՝ Նիցշեն, Ֆ. Բրենտանոն, Է. Մախը, հոգեբանները (Ջ. Ֆրոյդ) ու գրաքննադատները (Հ. Բար): Հոգվածում ներկայացված է վիեննյան մոդեռնի գեղագիտության կարևոր գործող անձերից մեկը՝ ստեղծագործ անհատ-արվեստագետը, որը, ըստ Հուգո ֆոն Հոֆմանսթալի, իր ստեղծագործելու ողջ կարողությունը պետք է ներդնի հանուն սեփական հայրենիքի: Այս միտքը լուսաբանելու նպատակով ներկայացվում է գերմանացի և ավստրիացի գրողներ Շտեֆան Գեորգեի և Հուգո ֆոն Հոֆմանսթալի հակասություն-երկխոսությունը:

Բանալի բառեր. ավստրիական մոդեռն, հաբսբուրգյան հայրենիք, մարդասիրություն, ավստրիական հանդուրժողականություն, իմպրեսիոնիզմ, սիմվոլիզմ, գեղագիտական ավանդույթների գատում:

Նախաբան

Հուգո ֆոն Հոֆմանսթալը (Hofmannsthal Hugo Laurenz August von, կեղծանունները՝ Melikov Loris, Theophil Morren, 1874-1929) դեռևս քսաներորդ դարի կեսերից եվրոպական դասականների շարքերում էր, սակայն մինչ այդ գրողի ստեղծագործությունը անցել էր ժամանակի դժվարին փորձությունների միջով: Հոֆմանսթալը առանձնահատուկ դեր է ունեցել ավստրիական մշակութային կյանքում: Նա իր ստեղծագործություններով մարմնավորում է մոդեռնի նոր մշակույթը. դարերի սահմանագծի եվրոպական մշակույթի բոլոր առաջադեմ գաղափարները, միտումներն ու ուղղությունները՝ իմպրեսիոնիզմ, սիմվոլիզմ, նեոռոմանտիզմ, յուգենդշթիլ, դեկադանս, իրենց դրսևորումներն էին գտնում Հոֆմանսթալի գրականության մեջ: Մյուս կողմից, Հոֆմանսթալի ստեղծագործությունը ներդաշնակորեն կապվում է համաշխարհային և մասնավորապես ավստրիական գրականության ավանդույթների հետ:

Ավստրիականությունը որպես ստեղծագործելու նախապայման

Տասնիններորդ և քսաներորդ դարերի սահմանագծին գերմանալեզու գրականության մեջ կար հաջողության հասնելու երկու նախապայման. գրողը կամ պետք է սերեր Գերմանիայից, կամ այլազգի լինելու պարագայում գրականություն չբերեր իր նեղ ազգային բնավորությունը և արժեքները: Սակայն Հոֆմանսթալը, անգամ ստեղծագործական վաղ շրջանում լինելով գերմաներենի փայլուն և ընդունված վարպետ, մշտապես ներքին հակասության մեջ է եղել այսօրինակ անարդար նախապայմանների հետ: Գրողը վիրավորվում էր բազմիցս, երբ

տարբերակում էր դրվում ավստրիացի լինելու և բանաստեղծ լինելու միջև: Հոֆմանսթալի գրաքննադատության և հրապարակախոսության մեջ կարմիր թելի նման գծագրված է գրողի վիրավորված կեցվածքը այսօրինակ ազգային խտրականության հանդեպ: Սակայն Հոֆմանսթալի համար իր հայրենիքը՝ Ավստրիան էր ստեղծագործելու նախադրյալը. ավստրիականի գիտակցումը ստեղծագործական բոլոր շրջաններում դառնում է նրա աշխարհայացքի կենտրոնը: Հոֆմանսթալի ստեղծագործությունների համար հնարավոր չէ Ավստրիայից բացի որևէ այլ բնութագրող անուն գտնել. երկիր, որտեղ նա ծնվեց, ապրեց ու ստեղծագործեց: Այն ժամանակաշրջանում, երբ Ավստրո-Հունգարիան իր վերջին շնչում էր գտնվում, Հոֆմանսթալը պատրաստ էր պայքարելու և չիրաժարվեց իր պայքարից անգամ այն դեպքում, երբ կորցրեց այն. Ավստրիան նրա համար հոգևոր բարձրագույն արժեք էր, հասկացություն, որի իմացությունն ու գիտակցությունը նա կարևոր էր համարում ողջ եվրոպական մշակույթի ու քաղաքակրթության պահպանման համար: Այսպես էր նա իրագործում իր կյանքի առաջադրանքը, այն է՝ անհայտ Ավստրիան հայտնի դարձնել աշխարհին:

«Չկա նկարագրման մի ձև, որով հնարավոր լիներ ներկայացնել գերմանացիների մեծագույն գրողին և միաժամանակ իր հայրենիքի՝ Ավստրիայի կյանքին ու մահվանը հավատարիմ անվերապահ ավստրիացուն, զիջողական ոգով, բայցև աննկուն արվեստագետին, որն ապրեց իր հայրենիքի երբևէ ստեղծած արժեքները իրագործելու համար», – այս մտքերը, որոնք լավագույնս են ներկայացնում մեծ ավստրիացուն, Հոֆմանսթալի մասին գրել է Ռուդոլֆ Բորխարտը՝ Հոֆմանսթալի ստեղծագործության հավատարիմ երկրպագուն: «Եթե անշյուս լինի, ես կդառնամ շվեյցարացի», – հակասելով Բորխարտի վերոնշյալ մտքին՝ գրում է Հոֆմանսթալը, և այս երկու մտքերի հակասության մեջ միայն կարելի է տեսնել իրական Հոֆմանսթալին: Ավստրիացուն հատուկ անսահման հանդուրժողականությամբ օժտված Հոֆմանսթալին միայն Ավստրիային վերաբերող խնդիրը կարող էր դաժանության աստիճան անարդար դարձնել: Ավստրիայով էր բաբախում Հոֆմանսթալի սիրտը, և միայն Ավստրիան կարողացավ կոտրել այն:

Հոֆմանսթալը ներկայացնում էր աշխարհին ավստրիական մարդասիրության նկարագիրը, նա խոսում էր ավստրիացու մարդկային նկարագրից իր էություններում, դասախոսություններում, դրամաներում, կատակերգություններում և օպերային տեքստերում: Տարատեսակ կերպերով ներկայացումը մի նպատակ էր հետապնդում՝ ամրապնդել Ավստրիան՝ որպես արժեքավոր և ազդեցիկ հոգևոր գաղափար: Հաջորդիվ մենք մասնավորեցնում ենք նաև, թե ինչ որոշակի բովանդակություն էր տալիս Հոֆմանսթալը այս երևույթին:

Գրիվիարցերին վերաբերող քննադատական գրառումներից մեկում, որը հիմնականում միտված էր նրա գրական աշխարհում ավստրիականության դրսևորումները երևան հանելուն, Հոֆմանսթալը գրում է. «Այն, որ Բոհեմիան մեզ է պատկանում, պետք է դառնա ներկայիս Ավստրիայի հետ բարձր և անքակտելի միասնություն: Բոհեմիան և մեր ժառանգած երկիրը այն երկու աստվածընծա երևույթներն են, որոնք արթնացրին Գրիվիարցերի մեջ առկա հանձարին: Շնորհակալություն՝ նրա երկրի վրա բոլոր երկրամասերից Ավստրիան է եղել մեր հայրենիքը»:

Վերոնշյալ մեջբերման մեջ արտահայտվում է Հոֆմանսթալի ստեղծագործության հիմնագաղափարը՝ վիեննյան մոդեռնի գեղագիտության առաջադրած մի շարք տարբերակներից երկուսով՝ մարդու ստեղծագործելու կարողությամբ

իր հայրենիքին պարտական լինելու գաղափարով և ստեղծագործելու ունակության՝ դեպի հայրենիք ուղղորդմամբ: Ու թեպետ մոտեցումը մարդու ազատության և արվեստագետի ազատ ստեղծագործելու սկզբունքների հետ թվացյալ հակասություն է ստեղծում, բայց պետք է նկատի ունենալ, որ խոսքը վերաբերում է ոչ թե պարզապես մարդուն կամ շարքային արվեստագետին, այլ ստեղծագործողին, ում մեջ հանձար է ապրում: Հանձարը պիտի իր հայրենիքի խնդիրների ու պատմական արժեքների ծանրությունը իր սեփական ուսերին վերցնի ոչ թե վերացականության մեջ, այլ իրական մաքառումների ու նաև կենսական քաղցրության մեջ:

Ավստրիականությանն առնչվող հոֆմանսթայյան գեղագիտության առանձնահատկությունն այն է, որ գրողը չի գնում ազգայինը բացառապես բացարձակացնելու ճանապարհով: Աչքի է զարնում, որ Հոֆմանսթայլը Ավստրիային վերաբերող և թշվառ, և վերամբարձ խորհրդանիշները այնպիսի հաջորդականությամբ է կիրառում, որ միտում ունի ավստրիականության իրական պատկերը ձևավորելու: Որովհետև Հոֆմանսթայլի համար հայրենիքը՝ որպես սոսկ աշխարհագրորեն քարտեզագրված կամ զուտ զգացմունքային-բացարձակ հասկացություն՝ առանց ազգային ուրույն մտածողության և զգացողության, առանց դրացու հետ փոխըմբռնման և հարգալից ներքին միասնականության (խոսքը վերաբերում է Գերմանիային) դատարկ բառ է:

Հոֆմանսթայլի ստեղծագործություններում հայրենիքն այնտեղ է, որտեղ խոսողի արտասանած բառը իր մտադրված իմաստով հասկանալի է դառնում, բայց որտեղ նաև չասված պահանջներն ու տեղեկություններն են լսելի: Միաժամանակ հայրենիքը խորհրդավոր կապ է բնության հետ, որտեղ մարդ ծնվել և զարգացել է որպես անձ: Կրոնական ընկալմամբ Հոֆմանսթայլի գրվածքներում հայրենիքը ոչ թե կրոնական հավատամքում կալանավորված, այլ հավատքից ստեղծված ճշմարտություն է: Սակայն ովքեր այդ հավատքը կորցնում են, և ովքեր չեն ցանկանում այդ հավատքը բարձրաձայն արտահայտել, Հոֆմանսթայլի համար դառնում են իր «Ջալցբուրգյան համաշխարհային թատրոն»-ը դրամայի հայրենագուրկ-մուրացկանին համահավասար:

Հուզո ֆոն Հոֆմանսթայլն ինքը երբեմն ակնարկում է, որ իր գրական-ստեղծագործական ժառանգության համար պատմության դաժան վճիռը՝ ավստրիական պետության փլուզումը, դարձավ անհրաժեշտ խթան: Սա մի կողմից ստեղծագործ անհատի համար բացարձակ ողբերգություն էր, մյուս կողմից Հոֆմանսթայլը այս կերպ ձևավորեց իր զուտ հոֆմանսթայյան կենսափիլիսոփայությունը՝ ստեղծագործ անհատի ողջ գրական-մշակութային ներուժի ծառայեցումը սեփական հայրենիքին: Ընդ որում այս գաղափարն առավել արդիական էր դառնում հայրենիքի կարիքի պահին:

Այս ամենի հետ Հոֆմանսթայլն իր ստեղծագործություններում ոչ մի հստակ հայրենասիրական կոչ չի անում: Ավստրիայի հանդեպ սիրո բացակայության դրսևորումները Հոֆմանսթայլը իրագործում է քննադատական կեցվածքի միջոցով, որը հաճախ ավելի ոչնչացնող ազդեցություն է ունենում, քան նման դրսևորումների սուր մերժողականությունը: Իր «Ավստրիական կեցվածք» աշխատության մեջ Հ.Ե. Յակոբը պատմում է, որ գերմանական Ռայնհարդս թատրոնում հոֆմանսթայյան ստեղծագործություններից մեկի առաջնախաղի ժամանակ հանդիսատեսը հիացմունքով ծափահարում էր, և առաջին հարցը, որը միմյանց տալիս էին, սա էր. «Իսկ որտեղի՞ց նա բերեց այս ամենը»: Նկատի էր

առնվում ավստրիական կայսերական մթնոլորտը, այն ոսկե «հաբսբուրգյան միֆի» պատկերումը բեմահարթակին, որ կայսրության անկման հետ վերացել էր Ավստրիայից:

Հոֆմանսթալը՝ որպես մշակութային անհատ, իրեն պարտավորված էր համարում, այդ անցյալի մշակույթով ինչ-որ մոգական կերպով շրջանակելու իր սյուժեները և հերոսների այլժամանակյա կեցվածքով դարաշրջանների խաբկանք ստեղծելու: Այս ամենով հանդերձ՝ Հոֆմանսթալը, որպես հեղինակ, ինքն իրեն դնում է բարդ իրավիճակի մեջ. ժամանակային մի հետաքրքիր հակադրություն, որտեղ անհրաժեշտ է կարգավորել սոցիալական հարաբերությունները միաժամանակ հին և նոր չափումներով: Գրողից պահանջվում է նաև այնքան նրբանկատորեն զատել այս երկու՝ միմյանցից տարբեր իրականությունների գեղագիտական ավանդույթները, որ հասարակության մտածողության մեջ ամրապնդվի հեղինակային կանխամտածվածությունը և ոչ պատահական համադրումը:

Այսպիսով, ենթադրվում էր, որ ստեղծագործական առումով հաբսբուրգյան հայրենիքի կորուստը Հոֆմանսթալ հայրենասերին պետք է դներ կարեկցյալի իրավիճակի մեջ, սակայն նրա պարագայում կարեկցանքից մինչև ինքնօրինակություն մեկ քայլ էր միայն. գրողը հասարակական-քաղաքական խնդիրներով սեղմված ներկան տանում է դեպի անցյալ, որտեղ ժամանակի կարիքները կարելի է հեշտորեն մոռանալ և արվեստի ուժը արժանավոր կերպով ընթացքի մեջ դնել:

Հոֆմանսթալ-Գեորգե՝ ավստրո-գերմանական մշակութային երկխոսությունը

Այդ ժամանակից ի վեր Հոֆմանսթալը մեկ նպատակ ուներ՝ Ավստրիան աշխարհին ներկայացնել որպես անփոխարինելի հոգևոր հասկացություն: Եվ որոշակիորեն նա նախապատվությունը տվեց իր ստեղծագործությունները դասակարգելու ավստրիական մշակութային դաշտին, որն ինքնաբերաբար հանդիպադրվեց ոչ պակաս հռչակավոր, սակայն արդեն գերմանական մշակութային մթնոլորտի արտացոլանք Շտեֆան Գեորգեին: Գրաքննադատները այս երկու գրողներին ազգային տարբերակման հողի վրա հակադրում են միմյանց: Սակայն այդ երկույթը մեզ չափազանց անտեղի է թվում, ուստի հարկ չենք համարում գերմանականը ու ավստրիականը՝ որպես հստակ առանձնացված հոգևոր-մշակութային հասկացություններ, միմյանց հակադրել: Կարևոր է նշել այն, որ թե՛ Գեորգեի և թե՛ Հոֆմանսթալի մոտ չափազանց նկատելի է գերմանական կաթոլիկ ժառանգության արտացոլանքը: Գեորգեի պարագայում սա վերաբերում է ստեղծագործության վաղ շրջանին, քանի դեռ նա օտար մթնոլորտի ազդեցությամբ իր գրականության հունը չէր փոխել, մինչդեռ Հոֆմանսթալը մշտապես հոգևոր նորանոր ուրույն աշխարհներ էր ստեղծում:

Հոֆմանսթալն իր «վճիռը» գիտակցաբար ընդունել էր հօգուտ Ավստրիայի, և երկու բանաստեղծների նամակագրությունը վկայում է, որ այդ վճռի պատճառով նրանց ընկերությունը իր ավարտին հասավ: Խոսքը գնում է ոչ թե մարդկային շփման, այլ գեղարվեստական նշանակալի հարաբերությունների և փոխներգործության մասին, որը երկրորդական դարձավ ազգի և հասարակության նկատմամբ անհամատեղելի վերաբերմունքի պատճառով: Երկու հանձարեղ բանաստեղծներն էլ բառի միջոցով ներկայացնում էին անտեսանելի ներքին ապրումները, սակայն, ի տարբերություն Գեորգեի, Հոֆմանսթալի ստեղծագործությունները հայրենիքից դուրս դժվար ճակատագիր են ունենում: Այս հանգամանքի մեղավորը Գեորգեի երկինաստ մեկնաբանությամբ՝ Հոֆմանսթալի

երկչոտությունն էր: Եվ զարմանալի է այն հանգամանքը, որ Պետրոսն Հոֆմանսթալի այս վերաբերմունքը չէր վերագրում ավստրիական պետության դժվարություններին և չէր արդարացնում ընկերոջը: Որպեսզի Հոֆմանսթալը ազգային կապանքներից ազատագրվի, Պետրոսն նրանից պահանջում է (այս պահանջը Պետրոսն ներկայացնում է նաև իր աշակերտներին) անձի և ստեղծագործողի կատարյալ նույնականությունից հրաժարվելու գեղարվեստական կարողություն դրսևորել:

Այս պահանջին Հոֆմանսթալը հակված էր վճռականությամբ պատասխանելու, ինչը վիեճակագու կարծեցյալ թուլությանը, անհոգությանն ու հարմարվողականությանը բնավ չէր համապատասխանում: Հստակ գիտակցելով, որ ինքը թերևս Պետրոսի նման կայացած վարպետ չէ, Հոֆմանսթալն ամենևին չի փորձում վարպետության պարտականությունն իր վրա վերցնել և հակազդել Պետրոսին: Գրողը պարզապես շարունակում է ստեղծագործել՝ ամուր պահելով իր իսկ առաջադրած սկզբունքները:

Օժտված լինելով զարմանալի անկեղծությամբ՝ իր ստեղծագործության ողջ ընթացքում Հոֆմանսթալը գիտակցում է իր իրական կարողությունները, մինչև իսկ սկզբնական՝ գրական զարգացման դեռևս քողարկված հնարավորությունների շրջանում: Ու քանի որ Հոֆմանսթալը անկեղծ էր ոչ միայն գրչով, այլև իր՝ դեպի կյանք հարաբերությունների մեջ, նա կիսվում է Պետրոսի հետ երիտասարդ արվեստագետին ճնշող զգացումներով, դեռ անփորձ մարդ լինելու մեջ, որը դեռևս իրավունք ձեռք չի բերել՝ վերջնական գնահատականներ արտահայտելու. «Ո՞ր մտքերի համար, ո՞ւմ արվեստի և աշխարհայացքի համար, ո՞ւմ պոեզիայի համար եմ ես վստահության և հավատքի ճանապարհին կանգնել: Մինչդեռ այժմ ես ինքս դեռ մոլորվում եմ, յուրաքանչյուր նոր օրվա հետ տատանվում եմ և վախվորած ստիպված լինում սպասել հաստատման, որ սովորական բառերը, որով մենք արժեքներ ենք բնորոշում, իրավասու լինեն արտասանելու: Մինչդեռ յուրաքանչյուր օր կարող եմ այլևս այդ հաստատումը չստանալ և յուրաքանչյուր անբավարարվածության ներքին կամ արտաքին այդպիսի ապացույց ամիսներով խախտում է իմ հանգստությունը և կողպում է լեզուս» (Borchard 1938:67):

Պետրոսն, սակայն, կարծում է, որ լարված հարաբերությունները ստեղծագործության միջոցով արտահայտելը, վկայում է բանաստեղծի հոգևոր կերպարանքի և ներքին գիտակցության կայացվածության մասին. ըստ այդմ՝ հասարակական ոլորտում ստեղծագործ անհատին կամ կյանքի արտաքին հանգամանքներն են ձևավորում, կամ ինքն է ներագրում վերջիններիս վրա: Հոֆմանսթալի մոտ առկա է առաջին տարբերակը՝ այդ տարանուն խառնված մթնոլորտը, որը Պետրոսն համարում է անշուշտ ստով, անմաքրությամբ և երկիմաստությամբ լի գրականություն ստեղծելու նախապայման: Հակառակ գերմանական մեծ մտածողի այդ խոհերի՝ Հոֆմանսթալի ստեղծագործությունները առանձնանում են անկեղծությամբ, բարեպաշտությամբ և ամենից առաջ գեղարվեստական անսպասելիությամբ:

Չափավորությունն ու զսպվածությունը՝ որպես անահատականության դրսևորում, Հոֆմանսթալի համար հարաբերությունների ամրության այն նախապայմանն են, որը Պետրոսի կողմից խախտվելով՝ փլուզում է նաև առողջ փոխհարաբերությունները և գրական մտքերի փոխանակումը: Ըստ ամենայնի՝ Հոֆմանսթալին այդպես էլ չի հաջողվում հարգալից կապի յուրահատկությունն ու

նշանակությունը լսելի ու հասկանալի դարձնել գերմանացի գրողին: Սա կարելի է դիտարկել սերնդային, ազգային և մասնավորապես գերմանացու և ավստրիացու ազգային բնավորությունների տարբերությունների համատեքստում:

«Ես կարծես թափառում եմ իմ նեղության շուրջբոլորը», – գրում է նա Գեորգեին, – այդտեղ է արտահայտվում իմ փոփոխական ու տատանողական լինելը» (Borchard 1938:87):

Գրողի այս բացառիկ խոստովանությունը կարող է մեկնաբանվել որպես իր և Գեորգեի միջև առկա անջրպետի վրա կամուրջ զցելու փորձ, բայց այս խոսքերը անշուշտ դրա համար չեն ասված: Հոֆմանսթալը իրեն հատուկ ավստրիացու հանդուրժողականությամբ երբեմն առնչվում է այդ հանդուրժողականության հակառակ կողմին, երբ այն խանգարում է գրողին լիաթոք արտաբերելու իր ազգային առանձնահատկության ծայրը: Սա Հոֆմանսթալ գրողի տառապանքն է և նա ընդունում ու ճանաչում է դա որպես ավստրիացու տառապանք: Ավստրիացին, ով օժտված է ընտրյալի տաղանդավոր հոգով, համակված է կյանքի այլ զգացողություններով, օգտագործել է նույն լեզուն, ինչ գերմանացին: Սակայն այդ լեզուն միշտ չէ, որ բավարարում է ավստրիացուն՝ արտահայտելու այն, ինչ նա զգում է, առանց ենթարկվելու թյուրիմացության վտանգին:

Եզրակացություն

Վիեննյան մոդեռնի գեղագիտությամբ և փիլիսոփայությամբ իր գրականությունը սնած Հուզո ֆոն Հոֆմանսթալը տասնիններորդ դարավերջին և քսաներորդ դարասկզբին դառնում է այն ավստրիացին, որն իր առջև հստակորեն մեկ հիմնական խնդիր է դնում՝ արվեստագետի ծայրով լսելի և հասկանալի դարձնել ավստրիականի գոյությունը: Այդ նպատակով մտքերը արտաքին ճշգրտությամբ ձևակերպելու փոխարեն՝ գրողը երբեմն վիեննական լեզվին բնորոշ ոչ ճշգրիտ քերականական ձևեր, երկիմաստ կառույցներ է կիրառում, որոնք ավստրիական բնավորությունը, տրամադրությունը, պահվածքը և մթնոլորտը պատկերավորելու հիմնալի արտահայտչամիջոցներ են դառնում: Եվ նույնիսկ իր ավագ ընկերոջ՝ Ստեֆան Գեորգեի հորդորները, որ ավելի լայնախոհ ստեղծագործի և ազգայինի սահմաններից դուրս գա, մնում են անարդյունք: Ինչպես բոլոր ավստրիական մոդեռնիստները, Հոֆմանսթալը նույնպես իր ամբողջ ստեղծագործությունը կառուցում է մանրուքների և դրվագների վրա, որոնց հիմքում, սակայն, հոգին է՝ ավստրիացու հոգեկերտվածքը՝ իր հաբսբուրգյան ժառանգությամբ և նոր՝ վիեննյան մոդեռնի ընկալումներով:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Borchardt, R. (1957) *Gesammelte Werke, Prosa 1*. Stuttgart, Hg. v. R. Borchardt.
2. Borchard, R. (1938) *Briefwechsel zwischen George und Hofmannsthal*. Berlin, Hg. v. R. Borchardt.
3. Ritter, F. (1973) *Hugo von Hofmannsthal*, Heidelberg, Lothar Stiehm Verlag.
4. Lorenz D. (1995) *Wiener Moderne*. Stuttgart; Weimar: Metzler.
5. Wunberg G. (1981) *Die Wiener Moderne. Literatur, Kunst und Musik zwischen 1890-1910/* Stuttgart, Hg. v. Sibylle Bauer.

Наследие Гуго фон Гофманстали как подлинное изображение всего австрийского и Австрии в целом

Творчество Гуго фон Гофманстали имеет особую роль в австрийской культуре. С одной стороны, Гуго фон Гофмансталь олицетворяет новое искусство венского модерна, с другой стороны, его творчество было органично связано с классической традицией австрийской литературы. Именно Гуго фон Гофмансталь был тем австрийцем, который своим творчеством хотел осуществить, по его мнению, свою главную миссию творческой личности, а именно - приподнести всему миру труднопроизносимый австрийский язык так, чтобы было услышано и понятно. Всем своим творчеством Гофмансталь, как никто другой, олицетворяет все настроения австрийского характера, всю атмосферу Австрии в целом, и динамику австрийского бытия. Своими новыми произведениями, с использованием австрийских мотивов в австрийском пространстве, Гофмансталь отвергал просьбы своего старшего товарища Штефана Георге выйти из-за рамки сугубо австрийского, национального.

Hugo von Hofmannsthal's Heritage as a True Image of the Entire Austrian and Austria in General

Hugo Hofmannsthal has a special role in Austrian culture. On the one hand, he embodies the new art nouveau, on the other hand, his work was organically linked with the classical tradition of Austrian literature. Hugo von Hofmannsthal was the Austrian who wanted to carry out, in his opinion, the main mission of a creative individual – to present the unpronounceable Austrian so that it is heard and understood all over the world. With all his works Hofmannsthal personifies the mood of the Austrian character, the atmosphere of Austria as a whole, and Austrian life. Hofmannsthal even rejected the request of his old friend Stefan George to get out of the scope of presenting purely Austrian, national values, and all his new works are impregnated with Austrian motifs and take place in the Austrian space.